

**ISTANBUL
INTERNATIONAL CONTEMPORARY
SCIENTIFIC RESEARCH CONGRESS -VII**

July 1-3, 2025 | Istanbul, Türkiye

PROCEEDINGS BOOK

EDITED BY

Prof. Dr. Osman ERKMEN

ISBN: 979-8-89695-117-9

**ISTANBUL
INTERNATIONAL CONTEMPORARY SCIENTIFIC RESEARCH
CONGRESS -VII**

July 1-3, 2025 | Istanbul, Turkiye

PROCEEDINGS BOOK

**EDITED BY
Prof. Dr. Osman ERKMEN**

By Liberty Publishing House

Water Street Corridor New York, NY 10038

www.libertyacademicbooks.com

+1 (314) 597-0372

ALL RIGHTS RESERVED NO PART OF THIS BOOK MAY BE REPRODUCED IN ANY FORM, BY PHOTOCOPYING OR BY ANY ELECTRONIC OR MECHANICAL MEANS, INCLUDING INFORMATION STORAGE OR RETRIEVAL SYSTEMS, WITHOUT PERMISSION IN WRITING FROM BOTH THE COPYRIGHT OWNER AND THE PUBLISHER OF THIS BOOK.

© Liberty Academic Publishers 2025

The digital PDF version of this title is available Open Access and distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-Non-Commercial 4.0 license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>) which permits adaptation, alteration, reproduction and distribution for noncommercial use, without further permission provided the original work is attributed.

The derivative works do not need to be licensed on the same terms.

adopted by Mariam Rasulan

www.istanbulkongresi.org

Issued: 25.07.2025

ISBN: 979-8-89695-117-9

CONGRESS'S IDENTIFICATION
ISTANBUL INTERNATIONAL CONTEMPORARY SCIENTIFIC RESEARCH
CONGRESS -VII

DATE AND PLACE

July 1-3, 2025

İstanbul, TURKIYE

(ONLINE)

ORGANIZATION

IKSAD Institute

HEAD OF CONGRESS

Prof. Dr. Osman ERKMEN

COORDINATOR

Gulnaz GAFUROVA

NUMBER OF ACCEPTED PAPERS 223

NUMBER OF REJECTED PAPERS 25

TOTAL NUMBER OF PAPERS FROM TÜRKİYE 108

TOTAL NUMBER OF INTERNATIONAL PARTICIPANTS 115

PARTICIPATION COUNTRIES

Türkiye, Azerbaijan, Morocco, Iran, Albania, Nigeria, Kosovo, USA, Tunisia, Pakistan, Brazil, England, Lebanon, Algeria, Indonesia, Malaysia, Colombia, India, Romania, Bulgaria, Republic of Moldova, Bangladesh, Japan, Georgia, Hungary, Canada, France

EVALUATION PROCESS

All applications have undergone a double-blind peer review process

SCIENCE AND ADVISORY BOARD

Dr. Şükrü Karataş - İstanbul Arel University
Dr. Ayten AKCAN – Hitit University
Dr. Mehmet Pala – Halich University
Dr. Yeşim Müge Şahin - İstanbul Arel University
Dr. Ayşe Erkmen – Gaziantep University
Dr. Fitnat Şule Şakar - İstanbul Arel University
Dr. Dilek Özçelik Ersü - İstanbul Arel University
Dr. Özlem Persil Özkan - İstanbul Arel University
Dr. İlkay Turhan Kara - İstanbul Arel University
Dr. A. Beril TUĞRUL- Istanbul Technical University
Dr. Aparna SRIVATAVA- Noida University
Dr. Gülzar İBRAHİMOVA- Baku Eurasia University
Dr. Rada NOVAKOVIC- National Research Council, Italy
Dr. C. VIJAI- St. Peter Institute of Higher Education and Research
Dr. Dipanvita PAL- Burdwan University
Dr. Ethem İlhan ŞAHİN- Adana Alparslan Türkeş Science and Technology University
Dr. Lech Kościelak- University of Warsaw
Dr. Terane NAGHIYEVA- Azerbaijan State Pedagogical University
Dr. Muhammad AKRAM- Government College Faisalabad University
Dr. Mustafa Bayram- Gaziantep University
Dr. Çiğdem Aykaç- Gaziantep University
Dr. Hidayet Sağlam- Kilis 7 Aralık University
Dr. Faruk Bozoğlu- KTO Karatay University
Dr. Hüseyin Erten- Çukurova University
Dr. Arzu Çağrı Mehmetoğlu- Sakarya University
Dr. Muhammet Arıcı- Yıldız University
Dr. Osman Sağdıç- Yıldız University
Dr. Yeşim Ekinci- Yeditepe University
Dr. Nükhet N. Zorba- Çanakkale Onsekiz Mart University
Dr. Mihriban Koruklu- Uludag University
Dr. İrem Korkmaz- Marmara University
Dr. Emre Ertan- Marmara University
Dr. Fatih Özbey- University of Health Sciences
Dr. Hasan Yetim- İstanbul Sabahattin Zaim University
Dr. Çiğdem Soysal- Gaziantep University
Dr. Ahmet Hilmi Çön- Pamukkale University
Dr. Dilek Heperkan- İstanbul Aydın University
Dr. Fatma ÇAPAN- Gaziantep University

**MİZAHİ BENLİKLER: MİZAH BECERİSİ VE MİZAH BENLİĞİ ÖLÇEKLERİNİN
TÜRK KÜLTÜRÜNE UYARLANMASI
GEÇERLİK VE GÜVENİRLİK ÇALIŞMASI
TURKISH ADAPTATION OF THE FUNNY SELVES: HUMOR EFFICACY AND
IDENTITY SCALES A VALIDITY AND RELIABILITY STUDY**

Tuğbanur Yılmaz

Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik
Yüksek Lisans Programı, ORCID: 0009-0004-9436-9040

Prof. Dr. Halil EKŞİ

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Anabilim Dalı, ORCID: 0000-0001-7520-4559

Dr. Öğretim Üyesi İbrahim Halil Demir

Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitimde Psikolojik Hizmetler Anabilim Dalı,
ORCID: 0000-0002-9397-9232

ÖZET

Mizah platondan başlayarak yüzyıllardır birçok disiplinin içinde kendine yer edinmiştir. Mizah çok geniş bir yelpazede ele alınmakta olup hem bireysel hem de toplumsal birçok işleve sahip olma özelliği göstermektedir. Kişi mizahı kullanarak; eğlenme, öğrenme, umut etme, ilişki kurma, kriz anlarıyla mücadele etme, öfke ve anksiyete ile mücadele etme gibi girişimlerde bulunabilmektedir. Mizah hem eğlence aracı hem de toplumsal bir aktarım aracı olarak kullanabileceği gibi aynı zamanda da sorunlara karşı başa çıkma mekanizması olarak da kullanabilmektedir.

Bu çalışmanın amacı da; Bireylerin mizah yapma yeteneğine ne ölçüde güvendiklerini ve mizahı ne ölçüde kişiliklerine atfettiklerini ölçmek amacıyla Silvia, Rodriguez ve Karwowski (2021) tarafından geliştirilen Funny selves: Development of the Humor Efficacy and Identity Short Scales (HEISS) adlı 2 ayrı ölçeği Türk kültürüne uyarlamak ve bu kültürdeki örneklemde geçerlilik güvenirlik analizlerini gerçekleştirmektir. Hem mizah becerisini hem de mizah benliğini ölçen her iki ölçek de 4'er maddeden oluşmakta olup alt boyut ve ters madde içermemektedir. Ölçeklerin maddeleri 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (tamamen katılıyorum) arasında değişen 5'li Likert tipi bir ölçek üzerinde değerlendirmiştir. Ölçek, 18 yaşının üstündeki bireyler için uygun olarak tasarlanmıştır.

Uyarlama süreci aşamasında ölçeğin dilsel uyumunu sağlamaya yönelik çalışmalar gerçekleştirilmiştir. Bununla birlikte; doğrulayıcı faktör analizi ve yapı geçerliliği değerlendirilmiş olup iç tutarlılık katsayısı hesaplanarak ölçeğin güvenirlik analizleri de yapılmıştır. Araştırmanın verileri, çevrimiçi bir form aracılığıyla 18-64 yaş aralığında yer alan 193 kadın ve 143 erkekten oluşan 336 kişiden toplanmıştır. Ölçeklerin ölçüt geçerliliğini değerlendirmek amacıyla Yerlikaya (2003) tarafından uyarlaması yapılan Mizah Tarzları ölçeği kullanılmıştır. Ölçüt bağlantılı geçerlik kapsamında analize 51 katılımcı tabi tutulmuştur. Yapılan analizler sonucunda elde edilen bulgular, HEISS'in Türk kültürüne uygun, geçerlik ve güvenirlik kriterlerini karşılayan işlevsel bir ölçme aracı olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktadır. Bu bağlamda; ölçeğin Türkçe uyarlamasının, akademik araştırma, deneysel çalışma ve anketlere dahil edilerek mizahın toplumsal ve bireysel dinamiklerini inceleme fırsatı sunması açısından literatüre bilimsel katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler; Mizah, yetenek, benlik, Ölçek Uyarlama, Güvenirlik, Geçerlik

ABSTRACT

Humor has found its place in many disciplines for centuries, starting from Plato. Humor is addressed in a very wide range and has the feature of having many functions, both individual and social. A person can use humor to have fun, learn, hope, establish relationships, combat crisis moments, combat anger and anxiety. Humor can be used both as a means of entertainment and a social transmission tool, as well as a coping mechanism against problems.

The purpose of this study is to adapt 2 separate scales called Funny selves: Development of the Humor Efficacy and Identity Short Scales (HEISS) developed by Silvia, Rodriguez and Karwowski (2021) to Turkish culture and to perform validity and reliability analyses in the sample in this culture. Both scales measuring both humor skills and humor self consist of 4 items and do not contain sub-dimensions and reverse items. The items of the scales were evaluated on a 5-point Likert-type scale ranging from 1 (strongly disagree) to 5 (strongly agree). The scale was designed to be suitable for individuals over the age of 18.

During the adaptation process, studies were carried out to ensure the linguistic compatibility of the scale. In addition, confirmatory factor analysis and structural validity were evaluated, and the reliability analyses of the scale were also performed by calculating the internal consistency coefficient. The data of the study were collected from 336 individuals, 193 women and 143 men between the ages of 18-64, via an online form. In order to evaluate the criterion validity of the scales, the Humor Styles scale adapted by Yerlikaya (2003) was used. 51 participants were subjected to the analysis within the scope of criterion-related validity. The findings obtained as a result of the analyses revealed that HEISS can be used as a functional measurement tool that is suitable for Turkish culture and meets the validity and reliability criteria. In this context; It is thought that the Turkish adaptation of the scale will contribute scientifically to the literature by providing the opportunity to examine the social and individual dynamics of humor by including it in academic research, experimental studies and surveys.

Keywords; Humor, talent, self, Scale Adaptation, Reliability, Validity

GİRİŞ

Mizah platondan başlayarak yüzyıllardır birçok disiplinin inceleme alanına girmiştir (Attorda, 2017 ; Teker ve ark., 2018) .Bununla birlikte günümüzde hala güncelliğini korumakla beraber üzerine yapılan tartışmalar devam etmektedir (Özdolap, 2015). Mizah bireylerin sahip olduğu yaşam deneyimleri ve algılayış biçimleri üzerinde etkiye sahiptir. Bunun yanı sıra sosyal, bilişsel ve duygusal boyutları içinde barındıran bir olgu olma özelliği göstermektedir. (Martin ve Ford, 2018 ; Ruch ve Ekman, 2001). Bununla beraber mizah, eğlendirme, eleştiri ve iğnelemeyi de içinde barındıran sosyal yaşamda bireylerin; karşı karşıya geldiği olaylara ilişkin sıklıkla başvurduğu bir durum olarak yer almaktadır (Kırkbir ve ark., 2021 ; Teker, ve ark., 2018). Mizahın geçmişten günümüze kadar süreç içerisinde ifade ediş biçimi değişiklik göstermektedir. Toplumsal bir aktarım aracı olarak karşımıza çıkan mizah aynı zamanda bireysel işlevlere de sahiptir (Yılmaz,2023). Kişi mizahı kullanarak; eğlenme, umut etme, ilişki kurma, kriz anlarıyla mücadele etme, öfke ve anksiyete ile mücadele etme gibi girişimlerde bulunabilmektedir (Akkoç, 2023). Yani mizah yalnızca bir eğlence aracı olarak kullanılmaktan ziyade; bireyin benlik algısını, başa çıkma mekanizmasını ve kendine olan güvenini de yansıtan bir unsur olarak ele alınabilir. Bu bağlamda Mizah becerisi ve mizah benliği kavramları da bireylerin mizah yapma yeteneğine ne ölçüde güvendiklerini ve mizahı ne ölçüde kişiliklerine atfettiklerini saptaması açısından önem göstermektedir.

Psikoloji alanında mizah; bireylerin hem ruhsal hem de fizyolojik bağlamda sağlıklarına olumlu yönde etki etmesi bakımından istendik bir kişilik özelliği olarak görülmektedir (Zorlu ve Gündüz, 2019). Bununla beraber mizah; eğitim (Balta, 2016), iletişim (Kahya,2018) ve sosyoloji (Özpınar, 2022) alanlarında da önemli bir rol üstlenmektedir. Literatür incelendiğinde

mizah kullanımının farklı birçok ortamda ve durumda etkili sonuçlar verdiği görülmektedir. Eğitim ortamlarının verimliliğini arttırmada (Balta,2016), özel eğitim uygulamalarında motivasyon sağlama ve öğrenme sürecine destek olma noktasında (Özyürek ve ark., 2023), şirketlerde; yaratıcılık, örgütsel bağlılık, motivasyon ve iş tatminini arttırmada (Can ve Eke, 2023; Teker ve ark., 2018 ; Bayrakçı, 2019) Televizyon reklamlarında ; mesajın kalıcılığını artırma, hedef kitlenin dikkatini çekme ve hedef kitleyle duygusal bağ kurmada (Güz ve Aktan, 2021; Hancı, 2016), psikiyatri servislerinde ve hemşirelik hizmetlerinde sunulan hizmetin verimliliğini arttırmada (Bag, 2020), Turist rehberlerinin stresle başa çıkabilmelerinde (Dumanlı, 2018), Dini yönelimde (Emre, 2022), Satış süreci ve müzakere performansında (Akhan, Tanrıverdi, Seren ve Altıntaş, 2021), evlilik uyumunda (Güngör-Cihan ve İlhan, 2008), kadınların kendilerini daha özgür hissederek iletişim becerilerini geliştirme ve toplumsal hayata katılabilmelerinde (Aydın, 2020) mizah kullanımı işlevsel olarak değerlendirilmektedir. Ancak buna karşın mizah bazı alanlarda da hedef kitleyi manipüle etme aracı olarak kullanılarak olumsuz etkiler bırakabilmektedir. Örneğin Solak (2017) tarafından yapılan bir çalışmada mizahın bankacılık sektöründe tüketicilerin algılarını manipüle etme aracı olarak kullanıldığı tespit edilmiştir.

Literatür incelendiğinde, mizahın bireysel bir özellik olarak değerlendirilmesinden çok, farklı kapsamlarda ele alındığı görülmektedir (Akben, ,2018). Türkiye’de geliştirilen ve uyarlanan mizah ölçekleri (Cemaloğlu ve ark., 2012; Yerlikaya, 2003; Özdoğru, 2018; Özyürek, Keser ve Yıldırım, 2024), genellikle yaş ve gelişim dönemine özgü yaklaşımlara ya da bireylerin kullandıkları mizah tarzlarının sınıflandırılması üzerine odaklanmaktadır. Ancak bu çalışmalar, mizahın bireysel farklılıklar ve kişilik yapılarıyla ilişkili boyutlarını yeterince içermemektedir.. Diğer taraftan, uluslararası literatürde mizah; bireyin benlik algısı, sosyal etkileşim biçimleri ve yılmazlığı ile bağlantılı olarak ele alınmakta ve bu perspektifte hem mizah yapma yeteneğine duyulan güveni hem de mizahın benlikteki yerini ölçen özgün ölçekler geliştirilmektedir (Martin ve ark., 2003; Silvia ve ark., 2021). Türkçe literatürde ise bu iki ayrı yapıyı –mizah yeteneği ve mizah benliği– ele alan kapsamlı ve teorik temelli ölçme araçlarının sayısı oldukça sınırlıdır. Bu ölçekler, literatüre endemik olması yönüyle katkı sunacak olup, bu alanda yapılacak çalışmaların arttırılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Yabancı literatürde geliştirilen ölçeklerin ve güncel çalışmaların Türkçeye dilsel eşdeğerlilik bağlamında uyarlanmasının yapılması, hem Türkiye’de yapılacak çalışmaların kapsamını genişletme bağlamında hem de araştırmacılara daha geniş bir perspektif sunma bağlamında ışık tutacaktır (Hambleton ve patsula, 1998 ; Beaton ve ark., 2000). Bu kapsamda; Silvia ve arkadaşları (2021) tarafından mizah ölçeği olarak geliştirilen “**Mizahi benlikler: Mizah Becerisi ve Mizah Benliği Kısa Ölçeklerinin Geliştirilmesi** (Funny selves: Development of the Humor Efficacy and Identity Short Scales (HEISS))” ölçeği kapsayıcı ve güvenilir bir ölçme aracı olma özelliği göstermektedir. Ölçeklerin geliştirildiği orijinal çalışmada bireylerin 18 yaşını geçmiş olmaları ve anadillerinin İngilizce olmaları kistas olarak alınmıştır. Ölçekler çevrimiçi bir form aracılığıyla 929 kadın ve 913 erkek katılımcıya ulaşılarak test edilmiş ve geçerlilik güvenirlik değerleri yüksek düzeyde olarak saptanmıştır.

HEISS’nin Türkçeye uyarlanacak olması çalışma kapsamı bakımından çok geniş olan mizah olgusunun daha farklı perspektifte ele alınmasını sağlayacaktır. Mizah; okul (Balta,2016), arkadaş ilişkileri (Yalçın ve ark., 2021), iş (Turgut ve ark., 2019), sağlık (Kahya, 2019) ve aile (Keleş ve Çakır, 2023) gibi geniş kapsamlarda çalışabilen bir değişkendir. Bu bağlamda söz konusu ölçeklerin Türk kültürüne uyarlanması; akademik araştırmalar, deneysel çalışmalar ve anketlerde mizahın hem bir beceri olarak hem de bir kişilik unsuru olarak değerlendirmesine imkan tanıyarak literatüre katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın amacı, “Funny selves: Development of the Humor Efficacy and Identity Short Scales (HEISS)” ölçeklerini Türk kültürüne uyarlamak ve bu kültürdeki örneklem üzerinden ölçeğin güvenirlik ve geçerlik analizlerini gerçekleştirmektir.

YÖNTEM

Evren ve Örneklem

Araştırmanın örneklemini 2024-2025 yılında, Türkiye’de yaşayan ve 18 yaşını doldurmuş 300 yetişkin bireyden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcılar, farklı yaş, şehir ve cinsiyetlerden çevrimiçi anket yoluyla gönüllü olarak yer almıştır. Örneklem büyüklüğü, geçerlilik ve güvenilirlik analizleri için yeterli olarak belirlenmiştir. İlk aşamada güvenilirlik ve yapı geçerliliği için 250 katılımcıya, ikinci aşama kapsamında da ölçüt geçerliliğinin hesaplanması için 50 katılımcıya ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Çalışmada, Silvia ve arkadaşları (2021) tarafından geliştirilen **Mizahi benlikler: Mizah Becerisi ve Mizah Benliği Kısa Ölçekleri** (Funny selves: Development of the Humor Efficacy and Identity Short Scales (HEISS))” kullanılmıştır. Bu ölçekler, bireylerin mizah yapma becerisine duydukları güveni ve mizahı benlik algılarındaki yerini ölçmektedir. Bununla beraber araştırmada ölçüt geçerliliği için Eşef Erçüment Yerlikaya (2003) tarafından uyarlanan “Mizah Tarzları Ölçeği” kullanılmıştır.

HEISS – Humor Efficacy and Identity Short Scales

Bu araştırmada, bireylerin mizahı bir yeterlik ve kimlik unsuru olarak nasıl deneyimlediklerini değerlendirmek amacıyla Silvia, Rodriguez ve Karwowski (2021) tarafından geliştirilen Humor Efficacy and Identity Short Scales (HEISS) kullanılmıştır. HEISS, Mizah Yeterliği Ölçeği ve Mizah Kimliği Ölçeği olmak üzere iki ayrı ölçekten oluşmaktadır. Her bir ölçek 4 maddeden oluşmakta olup, toplamda 8 madde bulunmaktadır. Maddeler Likert derecelendirme yöntemi ile kesinlikle katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum şeklinde 5’li değerlendirme yöntemi ile yanıtlanmaktadır (Silvia ve ark, 2021)

Mizah Yeterliği Ölçeği, bireylerin sosyal etkileşimlerde mizah üretme ve kullanma becerilerine yönelik öz-yeterlik algılarını ölçmektedir. Mizah Kimliği Ölçeği ise bireyin mizahı kişisel kimliğinin ne derece merkezi bir parçası olarak gördüğünü değerlendirmektedir. Orijinal çalışmada ölçeklerin iç tutarlılık katsayıları sırasıyla .90 ve .89 olarak rapor edilmiştir. Yüksek puanlar, bireylerin mizahı hem etkili bir başa çıkma ve iletişim aracı olarak kullandığını hem de mizahı kişisel kimliklerinin önemli bir bileşeni olarak gördüğünü göstermektedir (Silvia ve ark, 2021)

Mizah Tarzları Ölçeği (MTO)

Ölçüt geçerliliği için Yerlikaya (2003) tarafından geliştirilen Mizah Tarzları Ölçeği (MTO) kullanılmıştır. Ölçek, bireylerin mizahı kullanma biçimlerini Bağlayıcı mizah, Kendini geliştirici mizah, Saldırgan mizah, Kendine yönelik yıkıcı mizah olmak üzere 4 temel boyutta değerlendirilmiştir. Toplam 32 maddeden oluşan ölçek, 7’li Likert tipi bir derecelendirme ile (1 = Kesinlikle katılmıyorum, 7 = Kesinlikle katılıyorum) yanıtlanmaktadır. Bağlayıcı ve kendini geliştirici mizah olumlu mizah tarzlarını; saldırgan ve kendine yönelik yıkıcı mizah ise olumsuz mizah tarzlarını ifade etmektedir. Ölçeğin geliştirme çalışmasında faktör yapısı doğrulanmış ve psikometrik özellikleri yeterli bulunmuştur. Alt boyutlara ait Cronbach alfa güvenilirlik katsayıları .74 ile .88 arasında değişmektedir. Ölçek, üniversite öğrencilerinden oluşan bir örneklem üzerinde geliştirilmiş ve Türk kültürüne uygun bir mizah değerlendirme aracı olarak literatürde yerini almıştır (Yerlikaya, 2003).

Uyarlama Süreci

Silvia ve arkadaşlarının ölçekleri Türkçeye ileri-geri çeviri yöntemi ile uyarlanmıştır. İlk aşamada beş uzman tarafından İngilizce metinler bağımsız şekilde Türkçeye çevrilmiş, ardından çeviriler birleştirilerek ortak metinler oluşturulmuştur. Bu metinler, başka bir uzman tarafından tekrar İngilizceye çevrilip orijinal metinlerle karşılaştırılmıştır. Dil ve kültürel uyum açısından gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Yerlikaya’nın Mizah Tarzları Ölçeği ise mevcut Türkçe haliyle kullanılmıştır.

Uyarlanan ölçekler ve uyum ölçeği, çevrimiçi anket platformu üzerinden katılımcılara ulaştırılmıştır. Katılımcılar, anketleri gönüllü olarak doldurmuş ve bununla birlikte katılımcıların demografik bilgileri de çevrimiçi form aracılığıyla toplanmıştır.

Toplanan veriler üzerinde doğrulayıcı faktör analizi yapılarak ölçeklerin yapısal geçerliliği incelenmiştir. İç tutarlılık Cronbach alfa katsayısı ile değerlendirilmiş, madde analizleri gerçekleştirilmiştir. Ölçüt geçerliliği Yerlikaya'nın ölçeği ile korelasyonlar hesaplanarak yapılmıştır. Sonuçlar, orijinal ölçeklerle karşılaştırılarak Türkçe versiyonların geçerliliği ve güvenilirliği yorumlanmıştır.

3.BULGULAR

3.1.Yapı Geçerliliği

Bir ölçme aracının kavramsal veya teorik yapısını test etmek için en yaygın kullanılan istatistiksel yöntemlerden biri doğrulayıcı faktör analizidir (DFA). DFA, gözlenen değişkenlerin daha önce belirlenmiş gizil yapılarla ne ölçüde uyumlu olduğunu test etmeyi amaçlayan bir analiz türüdür. Bu bağlamda, analizde modelin verilerle ne ölçüde örtüştüğü değerlendirilir. Bu çalışmada, Mizah Becerisi ve Mizah Benliği Ölçekleri için yapılan DFA ile maddelerin belirlenen faktör yapısına uygunluğu incelenmiş; faktör yüklerinin anlamlılığı ve yapı geçerliliği test edilmiştir. Literatürde kabul gören ölçütlere göre, .32 ve üzeri faktör yükleri kabul edilebilir düzeyde olup, maddenin teorik yapıya katkıda bulunduğunu ve modele anlamlı yüklendiğini göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2001).

Mizah Becerisi ve Mizah Benliği Ölçeklerinin tek faktörlü yapısını analiz etmek için birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi(DFA) uygulanmıştır. İlgili analizde RMSEA, SRMR, CFI, GFI, ve NFI değerleri hesaplanmıştır. Analizlere ilişkin bulgular Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1.Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizine Ait Uyum Değerleri

Ölçek	X ²	df	X ² /df	RMSEA	NFI	GFI	CFI	SRMR
Mizah Becerileri	8,38	2	4,19	0.08	0.99	0.99	0.99	.01
Mizah Benliği	,311	1	,311	,00	,99	,99	,99	,01

Tablo 1'de Mizah Becerileri ve Mizah Benliği ölçeklerine uygulanan doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonrasında elde edilen tek boyutlu ve dörder maddelik yapılara ilişkin uyum değerleri sunulmuştur. Bu uyum değerlerinin uyum parametrelerine uygunluğunun ölçülmesi (Schermelleh-Engel, Moosbrugger, & Müller, 2003: 52) için Tablo 2'de verilen parametreler göz önüne alınmıştır.

Tablo 2.DFA'ya İlişkin Uyum İndekslerinin Değerlendirilmesi

Uyum Ölçüleri	İyi Uyum	Kabul Edilebilir Uyum	Elde Edilen Uyum Değerleri	
			Mizah Becerileri	Mizah Benliği
X ² /sd	0≤X ² /df≤2	2df≤c2≤5df	4,19	,311
RMSEA	0≤RMSEA≤0.05	0.05≤RMSEA≤0.08	0.08	,00
SRMR	0≤SRMR≤0.05	0.05≤SRMR≤0.10	0.01	,01
CFI	0.95≤CFI≤1.00	0.90≤CFI≤0.97	0.99	0.99

GFI	0.90<GFI<1.00	0.85<GFI <0.90	0.99	0.99
NFI	0.95 ≤ NFI ≤ 1.00 .97 ≤	0.90 ≤ NFI < 0.9	0.99	0.99

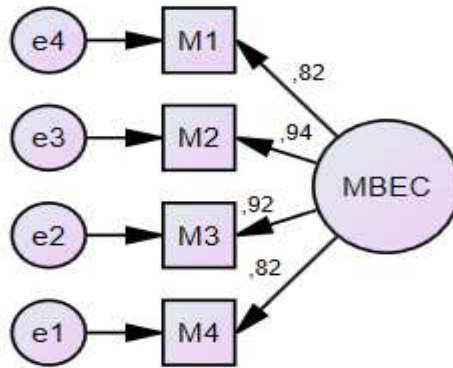
Tablo 2’de gösterildiği üzere yapılan birinci düzey faktör analizi sonuçlarına göre uyum indeksleri incelendiğinde hem Mizah Becerileri Ölçeğinin hem de Mizah Benliği Ölçeğinin iyi uyum ve kabul edilebilir uyum gösterdiği görülmektedir.

Mizah Becerileri Ölçeğinin SRMR, NFI, CFI ve GFI değerleri iyi uyum değerleri arasındayken, C2/df ve RMSEA ve değerleri ise kabul edilebilir uyum değerleri arasındadır

Mizah Benliği Ölçeği için ise , C2/df ve RMSEA, SRMR, NFI, CFI ve GFI değerleri iyi uyum düzeyindedir.

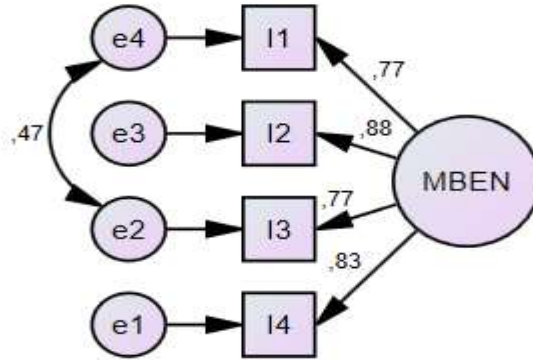
Sonuç olarak, yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonucunda her iki ölçeğin en az kabul edilebilir düzeyde uyum verdiği görülmüştür. Şekil 1’de Mizah Becerileri Ölçeğine ait birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı sunulmuştur.

Şekil 1. Mizah Becerileri Ölçeğine Ait Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Şekil 1’de Mizah Becerileri Ölçeği’ne (MBÖ) ait tek boyutlu faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları sunulmaktadır. Ölçek maddeleri (M1-M4) ile gizil değişken (MBEC) arasındaki faktör yükleri incelendiğinde, tüm maddelerin faktör yüklerinin .82 ile .94 arasında değiştiği görülmektedir. Literatürde kabul edilen .32 ve üzeri değerlerin yeterli olduğu (Tabachnick & Fidell, 2001) dikkate alındığında, tüm maddelerin bu ölçütü karşıladığı ve ölçtükleri yapı ile anlamlı düzeyde ilişkili oldukları anlaşılmaktadır. En yüksek faktör yükü M2 (.94) maddesine aitken, en düşük yük .82 ile M1 ve M4 maddelerine aittir. Şekil 2’de Mizah Benliği Ölçeğine ait birinci düzey doğrulayıcı faktör analizi diyagramı sunulmuştur.

Şekil 2. Mizah Benliği Ölçeğine Ait Birinci Düzey Doğrulayıcı Faktör Analizi Diyagramı

Şekil 2’de Mizah Benliği Ölçeği’ne (MBÖ) ait tek boyutlu faktör yapısının doğrulayıcı faktör analizi (DFA) sonuçları sunulmaktadır. Ölçek maddeleri (I1-I4) ile gizil değişken (MBEN) arasındaki faktör yükleri incelendiğinde, tüm maddelerin faktör yüklerinin .77 ile .88 arasında değiştiği görülmektedir. Literatürde kabul edilen .32 ve üzeri değerlerin yeterli olduğu (Tabachnick & Fidell, 2001) dikkate alındığında, tüm maddelerin bu ölçütü karşıladığı ve ölçtükleri yapı ile anlamlı düzeyde ilişkili oldukları anlaşılmaktadır. En yüksek faktör yükü I2 (.88) maddesine aitken, en düşük yük .77 ile I1 ve I3 maddelerine aittir.

3.2.Ölçüt Bağıntılı Geçerliği

Ölçüt bağıntılı geçerlik, bir ölçme aracının belirli bir kriter veya ölçüt ile ilişkisini değerlendiren bir geçerlik türüdür. Bu yöntem, ölçeğin dış dünyayla bağlantısını inceleyerek, ölçeğin ne kadar doğru ve geçerli olduğunu anlamamıza yardımcı olur (Guilford ve Fruchter, 1973). Mizah Becerileri ve Mizah Benliği Ölçeklerinin ölçüte dayalı geçerliğini belirlemek için yapılan çalışmada 50 bireye uyarlanan her iki ölçek ile birlikte Mizah Tarzları Ölçeği uygulanmıştır. Bu üç ölçekten elde edilen değerler arasındaki ilişki incelenmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4.Ölçüt Bağıntılı Geçerlik Değerleri

Değişkenler	1	2	3
1-Mizah Becerisi Ölçeği	1		
2- Mizah Benliği Ölçeği	,69**	1	
3- Mizah Tarzları Ölçeği	,42**	,48	1

** p < .01

Tablo 4 incelendiğinde uyarlaması yapılan Mizah Becerisi Ölçeği ve Mizah Benliği Ölçeği’nin ölçüt bağıntılı geçerliği için ilgili yapılarla ilişkili olduğu kabul edilen Mizah Tarzları Ölçeği ile arasındaki korelasyonlar incelenerek değerlendirilmiştir.

Mizah Becerisi Ölçeği ile Mizah Tarzları Ölçeği arasında pozitif yönde orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = ,42$, $p \leq .01$). Benzer şekilde, Mizah Benliği Ölçeği ile Mizah Tarzları Ölçeği arasında da pozitif yönde orta düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r = ,48$, $p \leq .01$). Bu bulgulardan yola çıkarak, her iki

ölçeğin de mizaha ilişkin bireysel eğilimleri ve tarzları ölçen ölçüt bir araçla tutarlı biçimde ilişkili olduğunu ve bu doğrultuda kuramsal beklentilerle uyumlu sonuçlar verdiğini göstermektedir.

3.3.Güvenirlilik

İç tutarlık ve homojenlik koşullarının sağlanıp sağlanmadığını değerlendirmek için Cronbach Alpha değeri incelenmiştir. Cronbach Alpha 0 ve 1 arasında değerler alabilmektedir. 0,70 üzerindeki değerlerin güvenilir olduğu kabul edilmektedir (Gerbing ve Anderson, 1988). Mizah Becerileri ve Mizah Benliği Ölçeklerinin Cronbach Alfa katsayıları Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5. Mizah Becerileri ve Mizah Benliği Ölçekleri İçin Cronbach Alpha Güvenirlilik Değerleri

Ölçek	Madde Sayısı	Cronbach Alpha Değeri
Mizah Becerisi Ölçeği	4	,93
Mizah Benliği Ölçeği	4	,90

Tablo 5 incelendiğinde Mizah Becerisi Ölçeği için Cronbach Alfa katsayısının ,93, Mizah Benliği Ölçeği için ise ,90 olduğu görülmektedir. Cronbach Alpha katsayısının 0.80’den büyük olması ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğunu göstermektedir (Özdamar, 2004). Dolayısıyla her iki ölçeğin iç tutarlık seviyesinin yüksek düzeyde olduğunu söylemek mümkündür.

4. TARTIŞMA

Bu çalışmanın amacı, Silvia, Rodriguez ve Karwowski (2021) tarafından geliştirilen Mizah Yeterliği ve Mizah Benliği Kısa Ölçekleri’nin (HEISS) Türkçeye uyarlanması ve psikometrik özelliklerinin incelenmesidir. Çeviri-geri çeviri yöntemiyle yürütülen çeviri sürecinin ardından, geçerlilik ve güvenirlik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Yapılan analizler sonucunda, her iki alt ölçeğin de Türk örnekleminde yapısal olarak tutarlı ve teorik temele uygun şekilde işlediği belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları, ölçeklerin tek faktörlü yapılarının Türk kültüründe de geçerli olduğunu göstermiştir. Bu bulgular, HEISS’in farklı kültürlerde uygulanabilirliğine ilişkin literatürdeki önceki çalışmalarla uyumludur.

Ölçeklerin ölçüt geçerliliği incelendiğinde, mizah tarzlarına ilişkin başka bir ölçüm aracıyla kuramsal olarak beklenen yönde ilişkiler gösterdiği saptanmıştır. Bu sonuç, mizahın bireyler için hem bir beceri hem de kişilik özelliği olarak değerlendirilmesi gerektiğini desteklemektedir.

Güvenirlik analizleri de ölçeklerin yüksek iç tutarlılık sergilediğini göstermektedir. Cronbach Alfa katsayılarının ,90’ın üzerinde olması, her iki alt ölçeğin de güvenirlik açısından güçlü bir yapıya sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

Çalışmanın önemli katkılarından biri, Türkçe’de mizah yeterliği ve mizah benliği gibi iki ayrı yapıyı ele alan kısa, geçerli ve güvenilir bir araç kazandırmış olmasıdır. HEISS, bireylerin mizaha dair benlik algılarını ve mizah üretme becerilerine olan güvenlerini ölçerek, alanda yapılan çalışmalara nitelikli veri sunma potansiyeline sahiptir.

Mizah, bireylerin stresle baş etme, sosyal ilişkiler kurma, yaratıcılık gösterme gibi pek çok alanda işlevsel bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, HEISS’in Türkçeye kazandırılması, hem psikolojik araştırmalarda hem de uygulamalı çalışmalarda geniş kullanım alanına sahiptir.

Gelecek araştırmalarda, HEISS’in farklı yaş gruplarında, meslek gruplarında ve sosyoekonomik düzeylerde test edilmesi önerilmektedir. Ayrıca mizah yeterliği ve benliği ile ilişkili diğer psikolojik yapılar (örneğin yaratıcılık, sosyal zeka, öz yeterlik) incelenerek, mizahın bireysel farklılıklar üzerindeki etkisi daha ayrıntılı biçimde değerlendirilebilir.

Sonuç olarak, bu çalışma HEISS ölçeklerinin Türk kültürüne başarılı bir şekilde uyarlandığını ve geçerli, güvenilir bir değerlendirme aracı olarak kullanılabileceğini ortaya koymuştur. Ölçek, mizahın bireysel ve sosyal yönlerini anlamaya yönelik çalışmalarda önemli bir katkı sağlayabilecek niteliktedir.

KAYNAKÇA

- Akben, C. (2018). *Mizah tarzlarının ve çeşitli kişilik özelliklerinin yaratıcılığa etkisi*. Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Anabilim Dalı, Psikoloji Bilim Dalı, Bolu.
- Akhan, C. E., Tanrıverdi, İ., Seren, N. ve Altıntaş, M. H. (2021). Kişisel Mizah Algısı ve Satış Performansı İlişkisinde Müzakere İletişim Becerilerinin Aracılık Etkisi. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(2), 385-399.
- Akkoç, M. (2023). Mizah: Etkili Bir İletişim Anahtarı Ve Buz Kırıcı. *Journal of Kocaeli Health and Technology University*, 1(3), 25-33.
- Attardo, S. (2017). Humor in language. In *Oxford research encyclopedia of linguistics*.
- Aydın, S. K. (2020). Kadınlarda mizah anlayışının aile hayatı ve sosyal hayat üzerindeki etkisi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 2(1), 13-24.
- Bag, B. (2020). Psikiyatrik bakımda terapötik mizah kullanımı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(4), 519-533.
- Balta, E. E. (2016). *Eğitimde mizahın kullanımına ilişkin öğretmen tutumları*. *İlköğretim Online*, 15 (4), 1268-1279.
- Bayrakçı, E. (2019). İş Yerinde Mizah: Banka Çalışanlarının Metaforik Algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(30), 978-989.
- Beaton, D. E., Bombardier, C., Guillemin, F., and Ferraz, M. B. (2000). Guidelines for the process of cross-cultural adaptation of self-report measures. *Spine*, 25(24), 3186-3191.
- Can, S., ve Eke, E. (2023). Kurumlarda mizahın kullanımına yönelik kavramsal bir çalışma. *SDÜ İFADE*, 5(1), 36-53.
- Cemaloğlu, N., Reçepoğlu, E., Şahin, F., Daşçı, E., ve Köktürk, O. (2012). Mizah Davranışları Ölçeğinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(4), 693-716.
- Dumanlı, Ş., ve Köroğlu, Ö. (2018). Turist rehberlerinin stresle başa çıkma tarzları ile mizah tarzları arasındaki ilişkinin belirlenmesi. *Yaşar Üniversitesi E-Dergisi*, 13(52), 328-342.
- Emre, Y. Mizah Tarzlarının Dinî Yönelim Üzerindeki Etkisi. *Antakiyat*, 5(2), 232-245.
- Gerbing, D. W., & Anderson, J. C. (1988). An updated paradigm for scale development incorporating unidimensionality and its assessment. *Journal of marketing research*, 25(2), 186-192.
- Guilford, J. P., & Fruchter, B. (1973). *Fundamental statistics in psychology and education*(5th ed.). McGraw-Hill.
- Güngör-Cihan, H. ve İlhan, A. G. T. (2008). Relationships Between Marital Adjustment and Humor Styles. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 13(13), 97-106.
- Güz, H., ve Atkan, B. (2021). Televizyon reklamlarında mizah: Göstergebilimsel analiz. *Kastamonu İletişim Araştırmaları Dergisi (KİAD)*, (7), 27-47.
- Hancı, M. (2016). Kurumsal reklam ve mizah. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (56).
- Hambleton, R. K., and Patsula, L. (1998). Adapting tests for use in multiple languages and cultures. *Social indicators research*, 45, 153-171.
- Kahya, Y. (2019). Mizahın Sağlığa Etkisi/The Effect of Humor on Health. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (62), 231-241.
- Kahya, Y. (2018). Bir İletişim Aracı Olarak Mizah: Sosyal Medyada Spor Temalı ‘Caps’kültürü. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi*, 6(15), 1020-1030.

- Keleş, A. ve Çakır, M. A. (2023). Evlilik Kalitesi İle Affetme, İkili İlişkilerde Güven Ve Mizah Tarzları Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 23(60), 585-605.
- Kırkibir, F., Altınışik, Ü., Zengin, S. ve Çelik, A. (2021). Üniversite öğrencilerinin mizah tarzlarının incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23(1), 42-54.
- Martin, R. A., Puhlik-Doris, P., Larsen, G., Gray, J., and Weir, K. (2003). Individual differences in uses of humor and their relation to psychological well-being: Development of the Humor Styles Questionnaire. *Journal of research in personality*, 37(1), 48-75.
- Martin, R. A., and Ford, T. (2018). *The psychology of humor: An integrative approach*. Academic press.
- Özdoğan, A. A. (2018). Çok boyutlu mizah duygusu ölçeği türkçe formunun güncellenmesi ve yeniden değerlendirilmesi. *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16(04), 393-412.
- Özdolap, M. (2015). *Mizah tarzları ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Master's thesis, İstanbul Bilim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.).
- Özpinar, A. (2022). Mizah, Sosyoloji ve Toplumsal Gündem. *Sosyoloji Notları*, 6(1), 2-23.
- Özyürek, A., Keser, H. ve Yıldırım, N. (2024). Çocuklarda mizah ölçeğinin (4-12 yaş) geliştirilmesi ve çocukların mizah eğilimlerinin incelenmesi. *Uluslararası Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları Dergisi*, 9(2) 65-84. <https://doi.org/10.37754/ijeces.1475401>
- Özyürek, A., Yıldırım, N., Üstünbaş, Y., Geyik, M., & Ünal, T. (2023). Özel Eğitim Çalışanlarının Eğitimde Mizah Kullanımına Yönelik Tutumlarının İncelenmesi. *ASSOS İnsan ve Toplum Bilimlerinde Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 60-75.
- Özdamar, K. (2004). *Paket programlar ile istatistiksel veri analizi*, (Genişletilmiş 5. Baskı.) Eskişehir: Kaan Kitapevi.
- Ruch, W., & Ekman, P. (2001). The expressive pattern of laughter. In *Emotions, qualia, and consciousness* (pp. 426-443).
- Schermelleh-Engel, K., Moosbrugger, H., & Müller, H. (2003). Evaluating the fit of structural equation models: Tests of significance and descriptive goodness-of-fit measures. *Methods of Psychological Research Online*, 8(2), 23–74.
- Silvia, P. J., Rodriguez, R. M., and Karwowski, M. (2021). Funny selves: Development of the humor efficacy and identity short scales (HEISS). *Personality and Individual Differences*, 182, 111093.
- Solak, B. B. (2017). Televizyon reklamlarında mizah ve mizahi karakter kullanımı: Banka reklamlarına yönelik analiz. *İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (İNİF E-Dergi)*, 1(2), 170-190.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Allyn & Bacon.
- Teker, N., Çelikten, M. ve Halavuk, F. (2018). Eğitim yönetiminde mizah tarzı ve iş doyumu ilişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 8(1), 521-546.
- Turgut, T., Oktuğ, Z. ve Ünal, Z. M. (2019). Mizahın gücü: Mizahın iş talepleri karşısında olumsuz duyuşsal iyi oluş algısını azaltıcı etkisi. *Psikoloji Çalışmaları*, 39(2), 267-291.
- Yalçın, H., Obalı, İ., ve Öztüren, A. (2021). Özel yetenekli çocukların mizah duyguları ve arkadaşlık ilişkileri. *KTO Karatay Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2(3), 119-134.
- Yerlikaya, E. E. (2003). *Mizah Tarzları Ölçeğinin (Humor Styles Questionnaire) Uyarlama Çalışması* (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yılmaz, A. E. (2023). Toplumun Sokaktaki Aynası: Duvar Yazılarında Mizahın Kullanımı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(41), 159-173.
- Zorlu, H. ve Gündüz, Ö. (2019). Psikoterapide mizah. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 8(3), 190-199.